

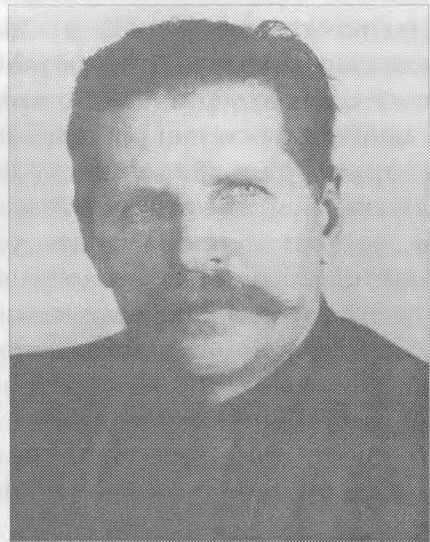
Н.В. ЧУВІКІНА

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул.Тімірязєвська, 1

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ВІДОМОГО НАУКОВЦЯ, СЕЛЕКЦІОНЕРА-КВІТНИКАРЯ ФЕДОРА СТЕПАНОВИЧА ДУДІКА (до 100-річчя від дня народження)

20 лютого 2003 р. виповнилося сто років від дня народження відомого селекціонера-квітникаря, кандидата біологічних наук Федора Степановича Дудіка. Він народився у с. Зубовичи Томашевського повіту Холмської губернії (нині територія Польщі) в родині сільського вчителя. На початку Першої світової війни родина евакуювалася до Чернігова.

Свою трудову діяльність Ф.С. Дудік розпочав у 1919 р. Упродовж дев'яти років він працював робітником на підприємствах Чернігівщини, був членом с.-г. комуни. З 1928 р. по 1931 р. навчався на агрономічному факультеті Чернігівського інституту технічних культур. Ще під час навчання познайомився з Миколою Миколайовичем Гришком, який у 1931 р. викладав у цьому інституті. У 1930 р. Федір Степанович одружився зі своєю однокурсницею — Катериною Харченко, яка стала його вірним другом і помічницею. По закінченні інституту він працював агрономом

Ф.С. Дудік

навчально-дослідного комбінату з вирощування конопель у м. Глухові Чернігівської обл., керував виробничою практикою студентів. У 1932 р. Ф.С. Дудік перейшов на роботу у сільськогосподарський відділ ЦК КПУ у м. Харкові. З 1934 по 1936 рік навчався в аспірантурі Харківського науково-дослідного інституту землеробства. По закінченні два

© Н.В. ЧУВІКІНА, 2003

роки працював директором дослідної станції на Харківщині. У 1938 р. він з родиною переїжджає на Далекий Схід, де обіймає посаду директора селекційної станції. Під час Другої світової війни служив у Червоній Армії в Забайкальсько-Амурському воєнному окрузі.

Після демобілізації повернувся в Україну, і з квітня 1946 р. до передчасної смерті у квітні 1960 р. працював у Центральному республіканському ботанічному саду АН УРСР (нині – Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України).

У березні 1944 р. під керівництвом видатного вченого академіка М.М. Гришка відновилось будівництво Ботанічного саду, розпочате ще у 1935 р. За його безпосередньої участі було розроблено науковий план будівництва Ботанічного саду і здійснено основні роботи з планування території, збирання колекцій, формування ландшафтів. За короткий термін, у неймовірно важких умовах (без тракторів і машин, без добрив і водогону) було проведено величезний обсяг робіт. Заслуги повоєнного покоління ентузіастів, переважно колишніх фронтовиків, неоціненні, адже завдяки їх зусиллям було створено унікальний за своїм складом і розмірами Ботанічний сад.

Долучив родину Дудіків до розбудови Ботанічного саду їх давній знайомий Микола Миколайович Гришко. За наказом М.М. Гришка Федір Степанович з 16 квітня 1946 р. був призначений на посаду молодшого наукового співробітника відділу генетики та селекції. Також йому було доручено організувати школу декоративного садівництва та квітникарства. Федір Степанович разом з дружиною Катериною Дмитрівною активно включився у розбудову Саду.

Колектив був дружний, усі працювали з великим запалом. Восени 1946 р. в Київ почали приходити вагони з посадковим матеріалом, закупленим за репарацією в Німеччині, а також отриманим з різних куточків колишнього Радянського Союзу. По прибутті вагони слід було негайно розвантажити, прибулі саджанці розподілити за відділами, швидко посадити або прикопати для весняної посадки. Незважаючи на великий обсяг робіт люди працювали з натхненням.

У Ботанічному саду Федір Степанович разом з колективом відділу брав участь у створенні колекції багаторічних квітково-декоративних рослин, зокрема тюльпанів, хризантем тощо. Але особливо він захопився селекцією жоржин, і в червні 1954 р. успішно захистив кандидатську дисертацію на тему: "Биологические особенности, пути улучшения и использования георгин". Виведені ним сорти жоржин щорічно демонструвалися у павільйоні квітникарства Всесоюзної виставки досягнень народного господарства. За сорти, репрезентовані там, Федір Степанович був нагороджений срібною медаллю (1954 р.), дипломами 1-го ступеня (1955 р.) та бронзовими медалями (1954–1957 рр.). Не обходились без жоржин селекціонера Ф.С. Дудіка і традиційні київські виставки квітів. Активно працював він і над поповненням колекцій жоржин Ботанічного саду. Так, у 1958 р. ця колекція налічувала 174 сорти іноземної селекції, 67 сортів вітчизняної селекції та 35 зразків без назв. У процесі роботи виникла необхідність дослідити умови зимового зберігання бульб жоржин і визначити умови, за яких бульби краще зберігаються й які потребують менше зусиль. Федір Степанович успішно впорався з цим завданням.

За своє, на жаль, недовге життя Ф.С. Дудік встиг зробити дуже багато. Кількість виведених ним сортів жоржин дорівнює понад шість десятків, але він не встиг оформити на них авторські свідоцтва, і лише у 1967 р., вже після його смерті, Ботанічний сад отримав авторське свідоцтво на один його сорт — "Альонушка" з ніжними, бузково-рожевими квітками. Інші сорти залишилися, на жаль, без документів, хоча неодноразово були відзначені на різних виставках. Серед них сонячно-жовта "Ольга Кобилянська", темно-вишнева, майже чорна "Майська ніч", темно-червона "Володимирська гірка", вогняні "Оксана" й "Ракета" та багато інших. Сорт "Марійка", з ніжно-рожевими квітками, був відзначений дипломом першого ступеня на Міжнародній виставці в Ерфурті (Німеччина).

Велика робота проведена Федором Степановичем із впровадження нових сортів квітів, виведених науковцями Ботанічного саду, в зелене будівництво. Його наукові праці присвячені питанням селекції, біології та агротехніки багаторічних квітково-декоративних рослин.

У 1959 р. рішенням Президії АН УРСР Федір Степанович Дудік отримав звання старшого наукового співробітника. Того ж року вийшла з друку його монографія "Культура жоржини", в якій

був узагальнений досвід багаторічної праці. Ця монографія і досі не втратила своєї наукової цінності.

Саме він був автором проекту і творцем колекційного розсадника багаторічних квітково-декоративних рослин. Раніше частини цієї колекції розміщувались у різних частинах Саду; наприклад, тюльпани, нарциси та інші цибулинні види росли поміж плодовими деревами та обабіч доріг, інші багаторічники — на ділянках біля оранжерей, між оранжереями і тротуаром, біля гірки із сукулентами тощо. Така розкиданість ділянок та їх віддаленість одна від одної (іноді понад кілометр) ускладнювала догляд та охорону рослин. Проект нового розсадника був затверджений Вченою радою ЦРБС АН УРСР 22 березня 1954 р. Навесні того ж року перші рослини були висаджені на новому місці.

Його дружина — Катерина Дмитрівна Харченко — кандидат біологічних наук, також відомий вчений, селекціонер-квітникар продовжила справу чоловіка, вона працювала в Саду до 80-х років. Тривалий час (з 1952 по 1989 рік) працювала в Ботанічному саду й їхня невістка, доктор біологічних наук Ніна Михайлівна Дудік.

Вся родина вчених була закохана у квіти, такими вони й залишилися в пам'яті колег.